

ОРГАНІЗАЦІЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СПРАВИ

д.і.н., професор Клапчук В.М.

1. Назва дисципліни.

Організація санаторно-курортної справи (120 год. самостійної роботи).

2. Мета самостійної роботи.

Вивчення основних положень започаткування та діяльності у курортів і курортних зон на базі природних ресурсів.

3. Завдання самостійної роботи.

Дати теоретичні знання з курсу «Організація санаторно-курортної справи», ознайомити з правовими основами організації курортів, оздоровчих видів ресурсів.

4. Запитання для самопідготовки.

1. Законодавство про курорти, його завдання та принципи державної політики у сфері курортної справи
2. Види курортів
3. Медичний профіль (спеціалізація) курортів
4. Природні лікувальні ресурси
5. Підстава для створення курорту та клопотання про оголошення природних територій курортними
6. Забудова курортів та надання земельних ділянок для створення або розширення курорту
7. Розвиток курортів
8. Використання природних територій для діяльності курортів
9. Виявлення, облік та надання у користування природних лікувальних ресурсів
10. Розробка родовищ підземних лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей та інших природних лікувальних ресурсів
11. Порядок здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методик їх використання
12. Критерії мінеральних вод України для питного та зовнішнього застосування
13. Основні типи лікувальних грязей
14. Медичні показання щодо застосування мінеральних лікувально-столових та лікувальних вод
15. Медичні показання щодо застосування лікувальних грязей
16. Медичні показання щодо застосування озокериту
17. Медичні показання щодо застосування бішофіту
18. Основні протипоказання щодо питного застосування мінеральних лікувально-столових та лікувальних вод
19. Основні протипоказання щодо застосування лікувальних грязей
20. Основні протипоказання щодо застосування озокериту
21. Основні протипоказання щодо застосування бішофіту
22. Аеротерапія
23. Геліотерапія
24. Таласотерапія
25. Мікротерапія
26. Лікувальні ефекти типів клімату
27. Загальна характеристика мінеральних вод України
28. Лікувальні фактори мінеральних вод
29. Хімічний фактор
30. Температурний фактор
31. Механічний фактор
32. Класифікація мінеральних вод
33. **Вуглекислі мінеральні води**
34. Сульфідні мінеральні води
35. Залізисті і миш'яковисті мінеральні води
36. Кремнієві мінеральні води
37. Бромні, йодо-бромні та йодні мінеральні води
38. Радіоактивні (радонові) води
39. Мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин
40. Борні мінеральні води

41. Група вуглекислих гідрокарбонатних натрієвих вод
42. Вуглекислі хлоридно-гідрокарбонатні води.
43. Група вуглекислих маломінералізованих гідрокарбонатних кальцієвих та магнієво-кальцієвих мінеральних вод
44. Загальні властивості пелоїдів
45. **Сапропелі**
46. **Мулові сульфідні пелоїди**
47. **Штучні пелоїди.**
48. Охорона пелоїдів
49. **Пелоїдолікування (грязелікування)**
50. **Теплолікування**

5. Індивідуальні завдання.

7. **Альтернативні традиційні і нетрадиційні методи оздоровлення.**
8. Ампелотерапія.
9. **Апітерапія.**
10. Ароматерапія.
11. Бальнеологічні курорти Закарпатської області.
12. Бальнеологічні курорти Криму.
13. Бальнеологічні курорти Львівської області.
14. Бальнеологічні курорти Одеської області.
15. Бальнеологічні курорти Південної України.
16. Бальнеологічні курорти Північної України.
17. Бальнеологічні курорти Східної України.
18. Бальнеологічні курорти Українських Карпат.
19. Бальнеологічні курорти Центральної України.
20. Використання лікувальних ефектів собак і інших домашніх тварин.
21. Винотерапія.
22. Галотерапія.
23. **Гірудотерапія.**
24. Глинолікування.
25. Грязелікування в АР Крим.
26. Грязелікування в Українських Карпатах.
27. Грязелікування в Центральній Україні.
28. Грязелікування на узбережжях морів.
29. Грязелікування у Східній Україні.
30. Грязе- та озокеритолікування в Івано-Франківській області.
31. Грязе- та озокеритолікування на курортах Закарпаття.
32. Грязе- та озокеритолікування на курортах Передкарпаття.
33. Грязе- та озокеритолікування у Львівській області.
34. Грязе- та озокеритолікування у Тернопільській області.
35. Дельфінотерапія.
36. **Енотерапія.**
37. Загальна характеристика мінеральних вод АР Крим.
38. Загальна характеристика мінеральних вод Закарпатської області.
39. Загальна характеристика мінеральних вод Івано-Франківської області.
40. Загальна характеристика мінеральних вод Львівської області.
41. Загальна характеристика мінеральних вод Одеської області.
42. Загальна характеристика мінеральних вод Полтавської області.
43. Загальна характеристика мінеральних вод Тернопільської області.
44. Загальна характеристика мінеральних вод Хмельницької області.
45. Загальна характеристика мінеральних вод Чернівецької області.
46. Застосування фізіотерапії для лікування та оздоровлення.
47. Іпотерапія.
48. Кінезіотерапія.
49. Кумисолікування.
50. Ландшафтотерапія.
51. **Лікувальні методи і засоби мінерального походження.**
52. **Лікувальні методи і засоби рослинного походження.**

53. Лікувальні методи і засоби тваринного походження.
54. Лікування механічними факторами.
55. Лікування хвороб за допомогою фізіотерапії.
56. Музикотерапія.

6. Програмові вимоги до екзамену.

1. Законодавство про курорти, його завдання та принципи державної політики у сфері курортної справи
2. Види курортів
3. Медичний профіль (спеціалізація) курортів
4. Природні лікувальні ресурси
5. Підстава для створення курорту та клопотання про оголошення природних територій курортними
6. Забудова курортів та надання земельних ділянок для створення або розширення курорту
7. Розвиток курортів
8. Використання природних територій для діяльності курортів
9. Виявлення, облік та надання у користування природних лікувальних ресурсів
10. Розробка родовищ підземних лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей та інших природних лікувальних ресурсів
11. Порядок здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методик їх використання
12. Критерії мінеральних вод України для питного та зовнішнього застосування
13. Основні типи лікувальних грязей
14. Медичні показання щодо застосування мінеральних лікувально-столових та лікувальних вод
15. Медичні показання щодо застосування лікувальних грязей
16. Медичні показання щодо застосування озокериту
17. Медичні показання щодо застосування бішофіту
18. Основні протипоказання щодо питного застосування мінеральних лікувально-столових та лікувальних вод
19. Основні протипоказання щодо застосування лікувальних грязей
20. Основні протипоказання щодо застосування озокериту
21. Основні протипоказання щодо застосування бішофіту
22. Аеротерапія
23. Геліотерапія
24. Таласотерапія
25. Мікротерапія
26. Лікувальні ефекти типів клімату
27. Загальна характеристика мінеральних вод України
28. Лікувальні фактори мінеральних вод
29. Хімічний фактор
30. Температурний фактор
31. Механічний фактор
32. Класифікація мінеральних вод
33. **Вуглекислі мінеральні води**
34. Сульфідні мінеральні води
35. Залізисті і миш'яковисті мінеральні води
36. Кремнієві мінеральні води
37. Бромні, йодо-бромні та йодні мінеральні води
38. Радіоактивні (радонові) води
39. Мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин
40. Борні мінеральні води
41. Група вуглекислих гідрокарбонатних натрієвих вод
42. Вуглекислі хлоридно-гідрокарбонатні води.
43. Група вуглекислих маломінералізованих гідрокарбонатних кальцієвих та магнієво-кальцієвих мінеральних вод
44. Загальні властивості пелоїдів
45. **Сапропелі**
46. **Мулові сульфідні пелоїди**
47. **Штучні пелоїди.**

- 48. Охорона пелоїдів
- 49. Пелоїдолікування (грязелікування)
- 50. Теплолікування

7. Тести.

1. Розвиток туристичної галузі в цілому та оздоровчих закладів зокрема відображає:

- а) Динаміку економічних процесів у країні
- б) Політичні та економічні зміни, що відбуваються в сучасному світі
- в) Динаміку економічних процесів у країні, а також політичні та економічні зміни, що відбуваються в сучасному світі
- г) Динаміку економічних процесів у країні, економічні зміни, що відбуваються в сучасному світі

2. Специфічні умови приватизації в Україні визначили основну форму власності в санаторно-курортній сфері:

- а) Колективну
- б) Державну
- в) Муніципальну
- г) Всі вище перераховані

3. Згідно з чинним законодавством приватизації не підлягають:

- а) Майно профспілок, будинки відпочинку, турбази, кемпінги
- б) Будинки відпочинку, турбази, кемпінги
- в) Майно профспілок, створені за рахунок добровільних членських внесків
- г) Майно профспілок, будинки відпочинку, турбази, кемпінги, створені за рахунок добровільних членських внесків

4. Для покращення ситуації у санаторно-курортній системі необхідно:

- а) Реструктуризувати санаторно-курортну систему з перетворенням більшості санаторіїв на сезонні заклади відпочинку при підвищенні лікувально-реабілітаційного потенціалу решти за рахунок концентрації медперсоналу та апаратури; розширити можливості одно-, дводенного оздоровлення
- б) Підвищити комфортність закладів відпочинку, покращити сервіс, впровадити анімаційний сектор як невід'ємну складову курортного продукту з забезпеченням його відповідними висококласними фахівцями
- в) Подовжити сезон, в основному за рахунок цілорічної лікувально-реабілітаційної діяльності та приведення її у відповідність з рекреаційними періодами певної кліматичної зони; залучити додаткові рекреаційні ресурси та забезпечити якісне медичне їх використання як у лікувально-реабілітаційних, так і в рекреаційних цілях
- г) Всі вище перераховані

5. За ефективністю функціонування курортно-рекреаційних закладів можна виділити груп регіонів:

- а) Один
- б) Два
- в) Три
- г) Чотири

6. До регіонів з відносно високим рівнем ефективності санаторно-курортних закладів відносяться:

- а) АР Крим, Львівська, Запорізька, Херсонська області, м. Севастополь
- б) АР Крим, Львівська, Херсонська області
- в) АР Крим, Львівська, Запорізька, м. Севастополь
- г) АР Крим, Львівська, Запорізька, Херсонська області

7. До регіонів з відносно низьким рівнем ефективності санаторно-курортних закладів відносяться:

- а) Кіровоградська, Сумська, Чернігівська області
- б) Сумська, Чернігівська, Волинська області
- в) Кіровоградська, Сумська, Чернівецька, Чернігівська, Волинська області

г) Кіровоградська, Чернівецька, Волинська області

8. Рекреаційна галузь має потребу у власних спеціалістах:

- а) Технологам-організаторам лікувально-оздоровчої діяльності на курортах, курортних туроператорах, аніматорах
- б) Курортних туроператорах, аніматорах
- в) Ресурсниках, технологам-організаторам лікувально-оздоровчої діяльності на курортах, курортних туроператорах, аніматорах
- г) Ресурсниках, курортних туроператорах, аніматорах

9. Найбільші експлуатаційні запаси мінеральних вод має рекреаційний регіон:

- а) Кримський
- б) Карпатський
- в) Придніпровський
- г) Донецький

10. Всі родовища озокериту має рекреаційний регіон:

- а) Кримський
- б) Карпатський
- в) Придніпровський
- г) Донецький

11. За даними КиївНДП в Україні виділено курортно-рекреаційних систем:

- а) 3
- б) 5
- в) 7
- г) 9

12. 55,9 % ресурсів мінеральних вод країни має рекреаційний регіон:

- а) Кримський
- б) Карпатський
- в) Придніпровський
- г) Донецький

13. Типологія курортів за функціональним використанням:

- а) Переважно лікування
- б) Лікування, відпочинок, туризм
- в) Переважно відпочинок, туризм
- г) Всі вище перераховані

14. Типологія курортів за віковим складом:

- а) Дитячі
- б) Для дорослих
- в) Змішані
- г) Всі вищезгадані

15. 72,1 % розвіданих запасів сульфідних лікувальних грязей має рекреаційний регіон:

- а) Кримський
- б) Карпатський
- в) Причорноморський
- г) Донецький

16. Типологія курортів за лікувальними факторами:

- а) Кліматичні, бальнеологічні, змішані
- б) Кліматичні, бальнеологічні, грязьові
- в) Кліматичні, бальнеологічні, грязьові, кумисолікувальні, змішані
- г) Бальнеологічні, грязьові, кумисолікувальні

17. Типологія курортів за відомчим підпорядкуванням:

- а) Міністерств та відомств
- б) Профспілок
- в) Підприємств
- г) Всі вищезгадані

18. Типологія курортів за значенням:

- а) Міжнародні
- б) Державні
- в) Місцеві
- г) Всі вище перераховані

19. Типологія курортів за географічним місцезнаходженням:

- а) Рівнинні
- б) Приморські
- в) Гірські
- г) Всі вище перераховані

20. Типологія курортів за медичним профілем:

- а) Спеціалізовані
- б) Загального призначення
- в) Протитуберкульозні
- г) Всі вище перераховані

21. Типологія курортів за тривалістю експлуатації:

- а) Цілорічні
- б) Сезонні
- в) Змішані
- г) Всі вище перераховані

22. Типологія курортів за відношенням до систем розселення:

- а) Агломеровані
- б) Натуралістичні
- в) Міжселітебні
- г) Всі вище перераховані

23. Перша в Україні бальнеолікарня започаткована у:

- а) Немирові
- б) Саках
- в) Трускавці
- г) Моршині

24. Найбільше санаторіїв і пансіонатів із лікуванням є в:

- а) АР Крим
- б) Львівській області
- в) Одеській області
- г) Херсонській області

25. Типологія курортів за характером оздоровчого впливу:

- а) Рекреаційно-профілактичні
- б) Реабілітаційні
- в) Лікувальні
- г) Всі вище перераховані

26. Перша в Україні грязьова лікарня започаткована у:

- а) Немирові
- б) Саках
- в) Трускавці
- г) Моршині

27. Кліматичним курортом Південного берега Криму є:

- а) Алупка
- б) Судак
- в) Армянськ
- г) Красноперекопськ

28. Кліматичним курортом степової зони України є:

- а) Судак
- б) Саки
- в) Одеса
- г) Іллічівськ

29. Кліматичним курортом лісостепу України є:

- а) Сатанів
- б) Заліщики
- в) Гусятин
- г) Кіровоград

30. До бальнеологічних ресурсів відносяться:

- а) Лише мінеральні води
- б) Лише мінеральні води і грязі
- в) Лише мінеральні води й озокерит
- г) Мінеральні води, грязі, озокерит

31. Радонові мінеральні води використовуються з лікувальною метою на курорті:

- а) Хмільник
- б) Сатанів
- в) Кваси
- г) Моршин

32. Родовища сульфідних мінеральних вод поширені у:

- а) Карпатському регіоні та південно-західному Поділлі
- б) Донбасі
- в) Гірському Криму
- г) Приазов'ї

33. Крем'янисті мінеральні води зосереджені у:

- а) Центральній частині Поділля і на Закарпатті
- б) Причорномор'ї
- в) Поліссі
- г) Криму

34. Вуглекислі мінеральні води експлуатуються в:

- а) Закарпатті
- б) Поліссі
- в) Поділлі
- г) Криму

35. Кліматичним курортом Українських Карпат є:

- а) Кути
- б) Татарів
- в) Іршава
- г) Чоп

36. Кліматичним курортом Одеської групи курортів є:

- а) Аркадія
- б) Вилкове
- в) Бердянськ
- г) Євпаторія

37. Кліматичним курортом Полісся є:

- а) Пуща-Водиця
- б) Київ
- в) Житомир
- г) Бердичів

38. Найбільше територіальне поширення мають лікувальні води:

- а) Сірководневі
- б) Радонові
- в) Бромні
- г) Сульфідні

39. Йодні, бромні та йодо-бромні мінеральні води переважають у:

- а) Карпатах
- б) Криму
- в) Придніпров'ї
- г) Гологорах

40. Сульфідні мінеральні води широко використовуються на курорті:

- а) Немирів
- б) Сатанів
- в) Кваси
- г) Шаян

41. Крем'яністі мінеральні води у лікувальних цілях використовуються на курорті:

- а) Рай-Оленівка
- б) Моршин
- в) Трускавець
- г) Сатанів

42. Джерела миш'яковистих мінеральних вод зустрічаються у:

- а) с. Кваси
- б) с. Микуличин
- в) с. Шешори
- г) с. Буркут

43. Залізисті мінеральні води мають найбільше поширення у області:

- а) Львівській
- б) Закарпатській
- в) Чернівецькій
- г) Одеській

44. До лікувальних грязей відносяться:

- а) Мули
- б) Сапропелі
- в) Мули, торфи, сопкові грязі
- г) Мули, сапропелі, торфи, сопкові грязі

45. Родовища мулових лікувальних грязей оз. Ріпне використовуються на курорті:

- а) Слов'янськ
- б) Бердянськ
- в) Євпаторія
- г) Саки

46. Родовища мулових лікувальних грязей оз. Солоний Лиман використовуються на курорті:

- а) Слов'янськ
- б) Бердянськ
- в) Євпаторія

г) Солоний Лиман

47. Мінеральні води з підвищеним вмістом органічних речовин поширені на території області:

- а) Львівської
- б) Тернопільської
- в) Харківської
- г) Черкаської

48. Перші заклади в Україні, де використовувалися лікувальні властивості грязей, виникли:

- а) На узбережжі Куяльницького лиману
- б) Поблизу Голої Пристані
- в) В Одесі
- г) У Бердянську

49. Найбільшими родовищами мулових органо-мінеральних сульфідних грязей є лимани:

- а) Алібей, Куяльницький, Тилігульський, Хаджибейський
- б) Куяльницький, Тилігульський, Хаджибейський
- в) Алібей, Шагани, Хаджибейський
- г) Всі вище перераховані

50. Родовища мулових лікувальних грязей оз. Сліпне використовуються на курорті:

- а) Слов'янськ
- б) Бердянськ
- в) Євпаторія
- г) Саки

8. Список рекомендованої літератури

1. Закон України «Про державну екологічну експертизу». ВВР, 1995. № 8. Ст. 54.
2. Закон України «Про жертви нацистських переслідувань». ВВР, 2000. № 24. Ст. 182.
3. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». ВВР, 1994. № 27. Ст. 218.
4. Закон України «Про курорти». ВВР, 2000. № 50. Ст. 435.
5. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». ВВР, 2000. № 36. Ст. 299.
6. Закон України «Про міліцію». ВВР, 1991. № 4. Ст. 20.
7. Закон України «Про основи містобудування». ВВР, 1992. № 52. Ст. 683.
8. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». ВВР, 1991. № 21. Ст. 252.
9. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб». ВВР, 1992. № 29. Ст. 399.
10. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». – ВВР, 1992. № 15. Ст. 190.
11. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». ВВР, 1993. № 45. Ст. 425.
12. Закон України «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист». ВВР, 1998. № 40–41. Ст. 249.
13. [Основи законодавства України про охорону здоров'я](#). ВВР, 1993. № 4. Ст. 19.
14. Кодекс України про надра. ВВР, 1994. № 36. Ст. 340.
15. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ. 29 липня 1991 р. № 114.
16. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками деяких категорій громадян органами праці та соціального захисту населення». 22 лютого 2006 р. № 187.
17. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про організацію оздоровлення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». 16 травня 2000 р. № 800.
18. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів». 26 липня 2001 р. № 872.
19. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової

- служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей. 27 квітня 2011 р. № 446.
20. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження **Інструкції по створенню і веденню Державного кадастру природних лікувальних ресурсів**». 23 вересня 2009 р. № **687**.
  21. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку здійснення медико-біологічної оцінки якості та цінності природних лікувальних ресурсів, визначення методів їх використання». 02.06.2003. № 243.
  22. Географічна енциклопедія України : [у 3-х томах]. К. : УРЕ, 1988–1993.
  23. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій. Донецьк : Юго-Восток, 2001.
  24. Євдокименко В. Регіональна політика розвитку туризму. Чернівці : Прут, 1996.
  25. Иванов В.В., Невраев Г.А. Генетическая классификация лечебных грязей (пелоидов) СССР. Материалы по изучению лечебных грязей, грязевых озер и месторождений. М. : Недра, 1963. С. 9–26.
  26. Иванов В.В. Невраев Г.А., Фомичев М.М. Каталог грязевых месторождений СРСР. М. : Недра, 1970. 168 с.
  27. Иванов В.В., Невраев Г.А. Классификация подземных минеральных вод. М., 1964. 167 с.
  28. Кадастр минеральных вод СССР. М., 1987 р.
  29. Курорти України. Минуле та сучасність. Санаторно-курортні заклади ЗАТ «Укрпрофоздоровниця». К. : ТАМЕД, 2002.
  30. Курортні ресурси України. К. : ТАМЕД, 1999.
  31. Курорты : Энцикл. словарь / [Гл. ред. Е.И. Чазов]. М. : Сов. энциклопедия, 1988.
  32. Рекреаційна політика в Карпатському регіоні: принципи формування, шляхи реалізації / [В. Кравців та ін.]. Чернівці : Прут, 1995. 72 с.
  33. Санатории, пансионаты, дома отдыха Украины : Справочник-каталог. К., 1999.
  34. Туристичні об'єкти України / [В.М. Лабскір, А.І. Любієв, О.В. Юшко та ін.]. Харків : НТУ «ХПІ», 2002.
  35. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні : Навч. пос. К. : Вища школа, 2002.